

Onderwijs voor zieke

Elke school kent leerlingen die acuut, ernstig of langdurig ziek zijn. Na de eerste emotie en bezorgdheid komen er vragen over voortzetting van het onderwijs. Wat mogen we van een zieke leerling verwachten? Hoe houden we hem betrokken bij de klas?

door Jooske Cox en Miek Hoogbergen

Het lijkt tegenstrijdig om aan onderwijs te denken wanneer een leerling ernstig ziek is, maar voor deze groep kinderen en jongeren speelt onderwijs een essentiële rol. De school is de link met het leven van voor de ziekte. Onderwijs doet een beroep op de 'gezonde' kant van de leerling en kan zelfs het genezingsproces ondersteunen. Het stelt eisen, geeft zelfvertrouwen, biedt houvast en daarmee een hoopvol toekomstperspectief. Zieke leerlingen raken minder snel achterop en -minstens zo belangrijk- onderwijs biedt weer het normale contact met docenten en vrienden.

Ondersteuning en contact

De zieke leerling wil meestal het liefst zo veel mogelijk het reguliere onderwijsprogramma volgen. In sommige gevallen zal veel organisatie van de school nodig zijn om continuïteit in het onderwijs te garanderen. Te denken valt aan maatregelen als aanpassingen van de hoeveelheid lesstof en het lesrooster, uitsmeren van een leerjaar over twee leerjaren, de aanvraag voor een gespreid examen en

vervroegde profielkeuze bij de onderwijsinspectie en het thuis maken van toetsen bijvoorbeeld via internet.

Soms slagen scholen er met ouders en leerling niet in om alle problemen het hoofd te bieden. In die gevallen kunnen de consulenten onderwijsondersteuning zieke leerlingen (OZL) uitkomst bieden. 120 consulenten verspreid over het hele land, bieden niet alleen 'onderwijs op maat', ondersteunen tijdelijk zowel de school als de zieke leerling en zijn ouders. Hier zijn geen kosten aan verbonden. Met de inzet van deze expertise krijgt de zieke leerling het onderwijs dat aansluit bij wat hij of zij kan.

Leerlingen die begeleid worden door een consulent OZL kunnen in aanmerking komen voor het project Klasse-Contact, dat communicatiesets plaatst bij zieke leerlingen door het hele land. Dankzij een digitale verbinding kan de zieke leerling lessen volgen en contact houden met zijn klasgenoten.

Een consulent OZL aan het woord

Sinds 2000 ben ik werkzaam bij OZL IJsselgroep-Expertis, als consulent onderwijs ondersteuning voor zieke leerlingen. Ons team bestaat uit acht consulenten. Elke consulent heeft een eigen regio. Mijn gebied is de Achterhoek. Ik begeleid zieke leerlingen (voornamelijk uit het voortgezet onderwijs) in twee ziekenhuizen, het Slingeland ziekenhuis in Doetinchem en het Gelre ziekenhuis in Zutphen. Daarnaast bezoek ik leerlingen die langdurig thuis zijn door ziekte.

Ziekenhuisleerlingen

De pedagogisch-medewerkers van de kinder- en jeugdafdeling (tot 18 jaar) schakelen mij in als er schoolgaande kinderen opgenomen zijn. Vaak zijn het leerlingen die voor de ziekenhuisopname al veel gemist hebben op school. Enkele dagen na de aanmelding kom ik langs om te bespreken wat de leerling wel en niet kan, hoe de prognose is, hoe groot de achterstand is en wie de contactpersoon is op school.

Als ik ga bellen krijg ik regelmatig de reactie: 'Ach, laat hem eerst beter worden, school komt op de tweede plaats'. In sommige gevallen is dat natuurlijk zo, maar vaak maakt een leerling zich ongerust. Hij wil niet blijven zitten en maakt zich druk om gemiste proefwerken. Dat is niet be-

Via de webchair houden zieke leerlingen contact met hun klasgenoten.

Beeld: OZL IJsselgroep

leerlingen

vorderlijk voor de genezing! Er zijn vakken die een leerling in een ziekenhuis prima kan doen en met twee of drie uur per week begeleiding kan hij goed doorwerken. De individuele aandacht die je een leerling kunt geven, is een extra pluspunt. Het geeft mij als consulent veel voldoening als ik een tevreden leerling achterlaat, die een wiskundesom eindelijk snapt!

Een leerling maakt zich druk om gemiste proefwerken

Thuisleerlingen

Er zijn weinig leerlingen die nog lang in het ziekenhuis verblijven, dus kom ik daar steeds minder. Mijn werk bestaat nu vooral uit het bezoeken van thuisleerlingen, die door lichamelijke oorzaken niet of nauwelijks naar school kunnen.

De zorgcoördinator of teamleider belt rechtstreeks naar mij of naar mijn coördinator van OZL. Vanaf het moment van aanmelding ga ik in overleg met school. Wat is er al gedaan en wat kan er gedaan worden door de docenten? Is het een leerling waar een rugzak voor aangevraagd moet worden? Is hij of zij een leerling voor een webchair? Zijn er andere digitale mogelijkheden zoals mailen en skypen? Gezamenlijk maken we een plan, met een invulling voor de docenten van school en voor de consulent. We proberen ook de school informatie te geven over het ziektebeeld en de gevolgen van de behandeling.

Dilemma's

Elke aanvraag is anders. Ik probeer iedere leerling een adequate begeleiding te geven. Dat vereist samenwerking met de leerlingbegeleiders en inventiviteit. Maar niet altijd is de situatie duidelijk. Regelmatig bespreken we in onze OZL-teamvergadering of een leerling tot onze doelgroep behoort. Is een meisje met anorexia lichamenlijk of geestelijk ziek? Begeleiden we iemand die door buikpijn of hoofdpijn niet naar school gaat, maar bij wie geen lichamenlijke oorzaak te vinden is? Jongeren met schoolangst of depressies? Leerlingen met een gedragsstoornis in het autistisch spectrum, die niet naar school gaan, horen zeker niet bij onze doelgroep, maar wie verzorgt het onderwijs voor hen als er wachtlijsten zijn bij het speciaal onderwijs?

Passend Onderwijs

Net als nu valt in het kader van passend onderwijs de opvang van zieke leerlingen onder de zorgplicht van het schoolbestuur. Dit is vastgelegd in de Wet Ondersteuning Onderwijs Zieke Leerlingen (WOOZ): het schoolbestuur heeft de taak na te gaan wat de ondersteuningsmogelijkheden van de school zijn. Scholen kunnen hiervoor ook in de toekomst een beroep blijven doen op de OZL.

De voorziening Onderwijsondersteuning Zieke Leerlingen (OZL) is er voor alle leerlingen in het basis-, voortgezet- en speciaal onderwijs. In sommige situaties geldt dit recht ook voor leerlingen in het beroepsonderwijs. De voorziening wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De consulenten, die de onderwijsondersteuning van zieke leerlingen verzorgen, zijn werkzaam bij de onderwijsadviesbureaus en bij de Educatieve Voorzieningen van de Universitair Medische Centra. Samen vormen zij het landelijk netwerk 'Ziek Zijn en Onderwijs (Ziezon)'. Ziezon is een initiatief van EDventure, de landelijke Vereniging van Onderwijs adviesbureaus en de NFU, de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra.

KlasseContact (www.klassecontact.nl) is een gezamenlijk initiatief van Ziezon en het Mooiste Contactfonds van KPN.

Scholen, zorgcoördinatoren, mentoren, maar ook ouders met een zieke leerling, kunnen met al hun vragen over (passend) onderwijs en ziek zijn terecht bij Ziezon of bij een van de consulenten OZL.

Voor meer informatie zie www.ziezon

Mooi werk

Het begeleiden van zieke leerlingen geeft veel voldoening. Meestal vind ik het werk niet zwaar. Maar sommige leerlingen met wie ik intensief heb gewerkt worden niet meer beter. Dat is hard en moeilijk te verwerken. Toch heb ik zelfs dan het gevoel dat ik iets wezenlijks voor hen heb kunnen doen. Ze wilden graag les en dat heb ik voor ze geregeld. Ze konden nog even een leven leiden als ieder ander kind. Dat geeft troost.

Gelukkig gaan de meeste leerlingen op enig moment weer naar school en dan neem ik afscheid met de woorden: ik vond het leuk, maar ik hoop je niet meer te zien!

Joske Cox is consulent Onderwijsondersteuning Zieke Leerlingen bij OZL IJsselgroep/Expertis (www.ozl.nu)

Miek Hoogbergen is landelijk netwerkmanager van Ziezon (www.ziezon.nl)